

POSTANOWIENIE

Dnia 8 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Wojciechowski

w sprawie A. U.

oskarżonej o czyn z art. 266 § 1 k.k. i in.

w przedmiocie wyłączenia asesora Sądu Rejonowego A.W. od udziału w sprawie toczącej się przed Sądem Rejonowym dla m. st. Warszawy w Warszawie pod sygn. akt V K 2321/21,

po rozpoznaniu na posiedzeniu bez udziału stron w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 8 marca 2023 r.,

**na podstawie art. 26 § 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o
Sądzie Najwyższym pozostawia wniosek bez rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 30 grudnia 2021 r. Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie przekazał na podstawie art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2019, poz. 825 ze zm., dalej: „u.SN”) do rozpoznania Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego wniosek obrońcy oskarżonej o wyłączenie asesora sądowego Sądu Rejonowego A.W. od rozpoznania sprawy pod sygn. V K 2321/21.

Wnosząc o wyłączenie sędziego pełnomocnik oskarżonej adw. W. R. we wniosku wskazał, że świetle treści wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (Wielkiej Izby) z 19 listopada 2019 r. (nr C 585/18, C – 624/18, C 625/18) oraz uchwały pełnego składu Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110-1/20) zachodzą wątpliwości, co do bezstronności i niezależności tak wyłonionego sądu.

W związku z postanowieniem Wiceprezes TSUE z dnia 14 lipca 2021 r. C-204/21 R (EU:C:2021:593), w którym Rzeczpospolita Polska została zobowiązana m.in. do zawieszenia stosowania art. 26 §§ 2, 4-6 ustawy o Sądzie Najwyższym przekazującego do wyłącznej właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego rozpoznawanie zarzutów braku niezawisłości sędziego lub braku niezależności sądu, zarządzeniem NR 3/2021 Prezesa Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 2021 r. wstrzymane zostało tymczasowo wydawanie zarządzeń o przydzieleniu spraw z wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego.

W wykonaniu Zarządzenia Przewodniczącego I Wydziału Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2022 r., wnioskodawca został wezwany do wskazania w terminie 7 dni czy z uwagi na podniesione we wniosku o wyłączenie sędziego zarzuty, wnosi o rozpoznanie tegoż wniosku w trybie art. 26 § 2 u.SN czy też w trybie przewidzianym w art. 42a § 3 i n. p.u.s.p., ze wskazaniem, że brak stanowiska w wyznaczonym terminie będzie równoznaczny z wnioskiem o nadanie wnioskowi o wyłączenie sędziego biegu w trybie art. 26 § 2 u.SN.

Pełnomocnik oskarżonej odebrał wezwanie 30 września 2022 r., nie zajmując stanowiska w wyznaczonym terminie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. W myśl art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz. U. 2021, poz. 1904, ze zm., dalej: „u.SN”) do właściwości Sądu Najwyższego należy rozpoznawanie wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Sąd rozpoznający sprawę przekazuje niezwłocznie wniosek Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych celem nadania mu dalszego biegu na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Przekazanie wniosku Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania.

Ustawą z 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2022, poz. 1259; dalej: „ustawa nowelizująca”), z dniem 15 lipca 2022 r. dodano do ustawy o Sądzie Najwyższym przepisy art. 29 §§ 4-25, regulujące instytucję tzw. testu niezawisłości i bezstronności. Podobny instrument został wprowadzony w tym samym czasie również m.in. w art. 42a §§ 3-14 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jedn. Dz.U. 2020, poz. 2072, ze zm., dalej: „p.u.s.p.”). Od strony procesowej, nowe instrumenty prawne, określone odpowiednio w art. 29 § 5 u.SN i art. 42a § 3 p.u.s.p., zostały tym samym ukształtowane jako środki, w ramach których można formułować zarzuty braku niezawisłości i bezstronności sędziego z powołaniem się na okoliczności towarzyszące jego powołaniu oraz postępowania sędziego po powołaniu, jeżeli w okolicznościach konkretnej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego (realny) wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy.

Należy zauważyć, że nowe instrumenty prawne, uregulowane odpowiednio w art. 29 § 5 u.SN i art. 42a § 3 p.u.s.p., zapewniają szersze gwarancje procesowe wnioskodawcy. Mechanizmy przewidziane w nowych przepisach wiążą się bowiem w szerszym wymiarze z gwarancjami konstytucyjnymi, takimi jak prawo do sądu, w tym prawo do dwuinstancyjnego postępowania i zaskarżenia niekorzystnego rozstrzygnięcia. Jednocześnie wprowadzenie tych instrumentów oznacza, że nie należy już do wyłącznej właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego rozpoznawanie zarzutów braku niezawisłości sędziego lub braku niezależności sądu. Zasadne było zatem zwrócenie się do wnioskodawcy o wskazanie czy z uwagi na podniesione we wniosku o wyłączenie sędziego zarzuty, wnosi o rozpoznanie tegoż wniosku w trybie art. 26 § 2 u.SN, czy też w trybie przewidzianym w art. 42a § 3 i n. p.u.s.p.

Wnioskodawca nie ustosunkował się do wezwania wykonującego Zarządzenie Przewodniczącego I Wydziału Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego z 19 września 2022 r., wobec czego

rozpoznanie przedmiotowego wniosku winno odbyć się na podstawie przepisów dotychczasowych, tj. na podstawie art. 26 § 2 u.SN.

2. Na podstawie art. 26 § 2 u.SN wniosek o wyłączenie sędziego podlega rozpoznaniu „na zasadach określonych w odrębnych przepisach”, a więc w sprawach karnych – na zasadach określonych w k.p.k., w tym w szczególności w art. 41-42 k.p.k. Wniosek taki należy do właściwości Sądu Najwyższego tylko wówczas, gdy jest oparty na wymienionych w art. 26 § 2 u.SN podstawach (1) braku niezależności sądu lub (2) braku niezawisłości sędziego. Natomiast zgodnie z art. 26 § 3 u.SN, tego rodzaju wniosek pozostawia się bez rozpoznania, jeżeli obejmuje ustalenie oraz ocenę zgodności z prawem powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości.

Pomimo że w przepisie tym mowa jest o wniosku o wyłączenie sędziego, to nie ulega wątpliwości, iż wyłączenie obejmuje, obok sędziów, także asesorów (zob. J. Gudowski objaśnienia do art. 48 k.p.c. [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Postępowanie rozpoznawcze, red. T. Ereciński, LEX/el. 2022). Asesorom sądowym na mocy art. 2 § 1a ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2071) powierzono bowiem wykonywanie, obok sędziów, zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości w sądach rejonowych, z wyłączeniem określonych w tym przepisie kategorii spraw (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 12 maja 2021 r., I NWW 2/21).

3. Art. 26 § 2 zdanie pierwsze u.SN określa jedynie właściwość Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych. Przepis ten stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 42 § 1 k.p.k., sama zaś instytucja wyłączenia sędziego na wniosek (*iudex suspectus*) kształtowana jest w art. 41 k.p.k. Rozpatrzenie wniosku o wyłączenie sędziego obejmującego zarzut braku niezawisłości sędziego lub braku niezależności sądu wymaga przede wszystkim wzięcia pod uwagę treści art. 41 § 1 k.p.k. i art. 42 § 1 k.p.k., które przewidują wyłączenie sędziego na jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie.

Każdy wniosek o wyłączenie sędziego musi spełniać wymogi konstrukcyjne, które pozwalają na jego merytoryczne rozpoznanie. Dotyczy to w szczególności

wymagania, aby oprócz postawienia wniosku o wyłączenie sędziego od rozpoznania konkretnej sprawy, sformułowano stosowne zarzuty, ich uzasadnienie i – w miarę możliwości – wykazano lub chociażby uprawdopodobniono okoliczności wskazujące na brak bezstronności lub niezawisłości sędziego, którego wniosek dotyczy (wniosek *in concreto*) (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 maja 2020 r., I NWW 7/20). Braki konstrukcyjne wniosku obejmujące brak zarzutów, brak ich uzasadnienia lub choćby uprawdopodobnienia przez podanie okoliczności faktycznych, na podstawie których można zweryfikować zasadność stawianych zarzutów (wniosek *in abstracto*), uniemożliwiają merytoryczne rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego na podstawie art. 26 § 2 u.SN. Dopiero całościowa ocena konkretnego wniosku, przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności i rodzaju podnoszonych w nim argumentów pozwala w konkretnej sprawie na uznanie, że mamy do czynienia z wnioskiem obejmującym zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 20 maja 2020 r., I NWW 9/20; 3 czerwca 2020 r., I NWW 16/20; 3 czerwca 2020 r., I NWW 28/20).

W powyższym kontekście Sąd Najwyższy w pełni podziela pogląd wyrażony w orzecznictwie Sądu Najwyższego, zgodnie z którym podstawą do pozostawienia wniosku bez rozpoznania, w oparciu o przepis art. 26 § 3 u.SN, jest sytuacja, w której wniosek nie spełnia warunków konstrukcyjnych (nie podaje okoliczności faktycznych i ich oceny prawnej, uzasadnienia lub uprawdopodobnienia zawartych w nim twierdzeń) lub ma charakter abstrakcyjny, tj. nie odnosi się do konkretnej sprawy lub dotyczy kwestionowania samego statusu sędziego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2020 r., I NWW 7/20, z 3 listopada 2022 r. I NWW 152/22, z 14 grudnia 2022 r. I NWW 237/22, z 29 grudnia 2022 r. I NWW 149/21).

Do analogicznych wniosków prowadzi również analiza orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, który oceniając dopuszczalność wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wielokrotnie podkreślał, że co do zasady należy domniemywać spełnienie przez sąd krajowy wymogów określonych w art. 267 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, niezależnie od tego w jakim składzie sędziowskim sąd ten orzeka. Domniemanie to może

zostać obalone, jeżeli prawomocne orzeczenie sądowe wydane przez sąd krajowy lub międzynarodowy prowadziło do uznania, że sędzia lub sędziowie orzekający jako sąd nie są sądem niezawisłym, bezstronnym i ustanowionym uprzednio na mocy ustawy w rozumieniu art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE w świetle art. 47 akapit drugi Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (z ostatnich zob. wyroki Trybunału z 13 października 2022 r. w sprawach C-355/21 oraz C-698/20).

4. Przenosząc powyższe ustalenia na grunt niniejszej sprawy należy w pierwszej kolejności zaznaczyć, że wnioskodawca w niniejszej sprawie ograniczył się do przywołania sygnatur wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (Wielkiej Izby) z 19 listopada 2019 r. (nr C 585/18, C – 624/18, C 625/18) oraz uchwały pełnego składu Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110-1/20), i na tej podstawie stwierdził, że zachodzą wątpliwości, co do bezstronności i niezależności tak wyłonionego sądu. Poza powyższym stwierdzeniem, we wniosku nie podniesiono żadnych zarzutów, nie wskazano żadnych okoliczności, nie dokonano ich oceny prawnej. Ponadto wnioskodawca zaniechał sporządzenia uzasadnienia ww. wniosku. Wniosek ten nie spełnia zatem warunków konstrukcyjnych, ma charakter abstrakcyjny. Zatem już z tego powodu wniosek należało pozostawić bez rozpoznania.

5. Poza tym, w istocie sformułowany we wniosku w przedmiotowej sprawie zarzut sprowadza się wyłącznie do kwestii powołania asesora. Jak wskazano natomiast powyżej, ustawa o Sądzie Najwyższym jednoznacznie stanowi, że wniosek, o którym mowa w art. 26 § 2 u.SN, pozostawia się bez rozpoznania, jeżeli obejmuje ustalenie oraz ocenę zgodności z prawem powołania sędziego. Konsekwentnie rozpatrzenie sformułowanego przez skarżącego wniosku nie mieści się zatem w granicach formalnych kontroli realizowanej przez Sąd Najwyższy na podstawie art. 26 § 2 u.SN (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 29 czerwca 2021 r., I NWW 45/21; 12 maja 2021 r., I NWW 25/21) i należy pozostawić go bez rozpoznania.

6. Niezależnie od wymienionych uprzednio okoliczności uzasadniających pozostawienie bez rozpoznania rozpatrywanego wniosku należy na marginesie zauważyć, że przywoływana we wniosku uchwała Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20, na mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego

z 20 kwietnia 2020 r. (U 2/20) utraciła swój walor normatywny jako niezgodna z art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji RP, art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz.U. 2004, nr 90, poz. 864/30, ze zm.) oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, bowiem orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne (art. 190 Konstytucji RP).

Na marginesie także podkreślić należy, że z treści przywołanego we wniosku wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, A.K. i in. przeciwko Sądowi Najwyższemu nie wynika, by powołanie sędziego sądu powszechnego na wniosek KRS w składzie, wynikającym z przepisów ustawy z 8 grudnia 2017 r. mogło prowadzić automatycznie do kwestionowania niezawisłości sędziego lub niezależności sądu orzekającego z jego udziałem. Wprost przeciwnie, wyrok ten jednoznacznie wskazuje, że powołanie sędziego na wniosek tak ukształtowanej KRS może być wprawdzie jedną z przesłanek pozwalających na uznanie sędziego za niedostatecznie niezawisłego lub sąd z jego udziałem za pozbawiony przymiotu niezależności, jednak bynajmniej nie jest to przesłanka wystarczająca (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 6 maja 2020 r., I NWW 30/20; 8 maja 2020 r., I NWW 7/20; 20 maja 2020 r., I NWW 15/20). W wyroku z 19 listopada 2019 r. TSUE stwierdził m.in., że: „Stopień niezależności KRS od władzy ustawodawczej i wykonawczej przy wykonywaniu zadań powierzonych jej przez ustawodawstwo krajowe jako organowi, któremu na mocy art. 186 Konstytucji powierzono misję stania na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów, może mieć znaczenie przy dokonywaniu oceny, czy wyłonieni przez nią sędziowie będą w stanie spełnić wymogi niezawisłości i bezstronności wynikające z art. 47 karty praw podstawowych.” (pkt 139). Tym samym, okoliczność ewentualnego braku niezależności KRS sama w sobie nie może prowadzić do uznania sędziego powołanego na wniosek KRS za nie odznaczającego się walorem niezawisłości lub sądu za nie będący niezależnym. Dopiero bowiem suma okoliczności wskazanych w pkt 147-151 wyroku TSUE oraz dodatkowo brak niezależności KRS, może prowadzić do podważenia niezależności sądu. Zatem nawet uznanie, że KRS nie jest niezależna, w braku innych okoliczności,

wskazanych w pkt 147-151 wyroku TSUE nie pozwala na przyjęcie, że sąd z udziałem sędziego powołanego na wniosek KRS w składzie wynikającym z przepisów ustawy z 8 grudnia 2017 r. nie jest niezależny. Podobnie w wyroku z dnia 22 lutego 2022 r. w sprawach połączonych C-562/21 PPU i C-563/21 PPU Openbaar Ministerie Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wprost stwierdził m.in., iż okoliczność, że dany organ, taki jak KRS, uczestniczący w procesie powołania sędziów, składa się w przeważającej mierze z członków władzy ustawodawczej lub wykonawczej lub osób wybranych przez taką władzę, nie może wystarczyć do uzasadnienia odmowy przekazania danej osoby. Jak zaznaczył, okoliczność ta nie może wystarczyć do stwierdzenia, że dana osoba w wypadku przekazania byłaby narażona na rzeczywiste ryzyko naruszenia jej prawa podstawowego do rzetelnego procesu przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy (pkt 74, 87, 98). Jak wskazał TSUE, w ramach drugiego etapu badania wykonujący nakaz organ sądowy powinien ocenić, czy systemowe lub ogólne nieprawidłowości stwierdzone na pierwszym etapie badania mogą skonkretyzować się w wypadku przekazania danej osoby do wydającego nakaz państwa członkowskiego i czy, w szczególnych okolicznościach sprawy, ta osoba jest narażona na rzeczywiste ryzyko naruszenia jej prawa podstawowego do rzetelnego procesu przed sądem (pkt 82). Osoba, której dotyczy europejski nakaz aresztowania, powinna przedstawić konkretne okoliczności wykazujące, że systemowe lub ogólne nieprawidłowości systemu sądownictwa miały konkretny wpływ na sposób rozpatrzenia jej sprawy karnej lub będą mogły, w razie przekazania, mieć taki wpływ (pkt 83).

Składający wniosek nie przytoczył natomiast żadnych okoliczności odnoszących się do asesora sądowego pełniącego obowiązki sędziego o wyłączenie którego wnioskuje, których ewentualne łączne wystąpienie pozwalałoby – w świetle ww. wyroków TSUE stwierdzić, istnienie wątpliwości co do niezawisłości tego sędziego lub co do niezależności sądu orzekającego z jego udziałem, co mogłoby prowadzić do zakwestionowania ich bezstronności, to tak skonstruowany wniosek o wyłączenie nie mógł odnieść zamierzonego skutku.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.

